

СИСТЕМА КОМПЛАЄНС ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Досліджено науковий зміст економічної категорії комплаєнсу; розкрито взаємозв'язок операційного ризику, ризику інформаційної безпеки та ризику комплаєнс; вдосконалено аспекти формування та впровадження системи комплаєнс на практиці вітчизняних та закордонних банківських установ.

Наукова новизна полягає у тому, що: систематизовано основні принципи та підходи до формування системи комплаєнс в банку, базове функціональне наповнення системи комплаєнс, яке забезпечує уніфікацію підходів до впровадження та реалізації системи комплаєнс в банку, ідентифіковано та класифіковано базові комплаєнс ризики, які систематизовано у первинний каталог комплаєнс ризиків банку.

Практична значущість роботи полягає в тому, що отримані результати спрямовано на оптимізацію процесу формування та інтеграції ефективної системи комплаєнс в банківську установу з метою підвищення економічної безпеки банківського сектору України.

Ключові слова: комплаєнс, ризик, функції системи комплаєнс, каталог ризиків комплаєнс.

Постановка проблеми. В європейських країнах комплаєнс присутній практично у всіх сферах: в медицині, торгівлі, у фінансових і страхових організаціях, виробничих підприємствах та інших галузях. Геополітична ситуація та політика трансформації України спрямовує банківський сектор саме в напрямку європейського розвитку, тому, з метою досягнення відповідності основним стандартам та вимогам європейського рівня повсталала необхідність створення ефективної системи комплаєнс, як елементу економічної безпеки банківського сектору України. Цікаво, що поняття «комплаєнс» в перекладі на українську мову означає саме «відповідність».

Банківська інституція за своєю природою є високо-ризиковою системою, тож зобов'язана дотримуватися багатьох вимог, стандартів (норм), нормативів, згідно законодавства та етичних норм. Невідповідність діяльності банку сукупності встановлених правил може спричинити незворотні наслідки як для самої кредитної організації, так і для її клієнтів і контрагентів. Запобігання подібним ситуаціям та підвищення рівня репутації банківської установи – це й є квінтесенцією функціонального навантаження системи комплаєнс.

Кардинальною відмінністю системи комплаєнс, як складової системи внутрішнього контролю банку є її фінансова складова. Відображення наявності/відсутності системи комплаєнс в банку виступає бухгалтерська стаття «гудвіл», що може становити додатково від 0,1% до 96% від вартості фінансової інституції. Отже за своєю природою комплаєнс є елементом економічної безпеки банківської інституції.

Історія комплаєнс у банківському секторі офіційно починається у 2005 році, коли світ побачив 10 Принципів організації комплаєнсу в Банківських інституціях, видані Базельським комітетом з банківського нагляду у документі «Комплаєнс і його функції в банках» [1]. У серпні 2008 року, на основі трирічного досвіду імплементації системи комплаєнс в зарубіжних країнах, Базельським комітетом з банківського нагляду біло видано опитувальник «Імплементація принципів комплаєнс». В 2015 році Базельський комітет з банківського нагляду означив комплаєнс дев'ятим принципом серед Принципів Корпоративного управління [2]. Днем народження комплаєнсу на теренах України можна вважати 28 березня 2007 року, коли Правління НБУ затвердило постановою N 98 Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України, де вперше зустрічається законодавчо окреслене, поки що, узагальнене бачення системи комплаєнс. Однак вже наприкінці 2014 року, а саме 29 грудня Правління НБУ видає Постанову 867, де

не тільки прописує основні вимоги системи комплаєнс, як елементу внутрішньобанківської системи контролю, але й зобов'язує банки до її створення в чітко встановлені строки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплаєнс, як наукова категорія розглядався такими науковцями та практиками як Калініченко Л.Л., Правлива Л., Цюцяк А.Л. та іншими. З метою аналізу наукової складової комплаєнсу, автором було проведено аналіз трактувань змісту наукової категорії «комплаєнс» (табл.1).

Таблиця 1

Зміст категорії «комплаєнс»

Трактування	Джерело	Аналітика
Комплаєнс описує здатність діяти відповідно до закону, набору правил та норм або встановлених вимог та внутрішніх процедур [3]	Міжнародна асоціація комплаєнсу	Узальноює поняття комплаєнсу, проте чітко виражає основний напрямок його діяльності
Комплаєнс – це, власне, етична поведінка, законслухняність. Комплаєнс у банківській сфері, по суті, є усвідомленим прагненням до відповідності банківської діяльності законодавчим і нормативним вимогам, встановленим правилам і процедурам, кодексам і стандартам [4]	Правдива Л.	Дане поняття впливає з попереднього твердження та є узагальнюючим, проте комплаєнс не є прагненням – він є дією та процесом.
Комплаєнс – це процес управління комплаєнс-ризиками [5]	Цюцяк А. Л.	Вузьке поняття, яке проте відповідає одному з принципів Базельського Комітету, що відповідальна особа за комплаєнс перш за все відповідальна за проведення комплаєнс ризик менеджменту, адже усі інші функції комплаєнсу можуть бути покладені на інші структурні підрозділи банку або на аутсорсинг.
Комплаєнс – перевірка відповідності діяльності банку законодавству, нормативно-правовій базі Національного банку України, внутрішнім нормативним документам [6]	Деревська О. Б.	В даному випадку, мова йде про суть комплаєнсу, проте не охоплює повної його суті, адже відповідність має бути не тільки з боку внутрішньобанківських актів, але й внутрішньобанківських процесів цим актам.
Комплаєнс як можливість діяти у відповідності до інструкцій, правил та спеціальних вимог [7]	Малихін Д. В.	Дане твердження щодо можливості діяти у відповідності до інструкцій було б гарним доповненням до попереднього твердження щодо суті комплаєнс.

Авторка вважає, що комплаєнс є вагомою частиною внутрішньої системи безпеки банку, що забезпечує відповідність внутрішньобанківських правових актів актуальним законодавчим нормам та відповідність внутрішньобанківських процесів внутрішньобанківським нормативно-правовим актам, в тому числі шляхом ефективного комплаєнс-ризик менеджменту.

Мета статті. Мета даної статі полягає у розкритті наукової складової системи комплаєнс, як частини внутрішньої системи безпеки банку, проведенні аналітичної роботи наявного наукового та практичного досвіду міжнародного та вітчизняного банківського сектору з метою вдосконалення системи комплаєнс та її функціонального наповнення, аналіз взаємозв'язку операційних ризиків, ризиків інформаційної безпеки та комплаєнс ризиків й створення первинного каталогу комплаєнс ризиків для банків України.

Комплаєнс є новим напрямком роботи банківських інституцій на території України та за відсутності економічних інструментів представляє як науковий так й практичний інтерес.

Перш ніж проводити подальше дослідження, потрібно проаналізувати Базельські принципи, зазначені у виданому в 2005 році Базельським комітетом з банківського нагляду документі «Комплаєнс і його функції в банках» [1] у авторському перекладі (таблиця 2).

10 базельських принципів функціонування системи комплаєнс

ПРИНЦИП 1	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПОСТЕРЕЖНОЇ РАДИ ЗА ЗАГАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ
Спостережна Рада повинна затвердити: <ul style="list-style-type: none"> • Політику банку щодо системи комплаєнс; • Документ, на підставі якого функціє постійна та ефективна система комплаєнс (Програма комплаєнс); • Не рідше, ніж 1 раз на рік оцінювати ефективність управління в даній сфері. 	
ПРИНЦИПИ 2,3,4 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТОП –МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ	
Принцип 2	Правління Банку несе відповідальність за ефективне управління комплаєнс - ризиком Банку.
Принцип 3	Топ – менеджмент Банку несе відповідальність за створення та імплементацію Політики комплаєнс, за забезпечення її дотримання та надання звітів з управління комплаєнс ризиком Спостережній Раді.
Принцип 4	Топ – менеджмент Банку несе відповідальність за створення постійної та ефективної системи комплаєнс в рамках політики комплаєнс Банку.
ПРИНЦИП 5	НЕЗАЛЕЖНІСТЬ
Особа, що є відповідальною за комплаєнс в банку або структурний підрозділ комплаєнс має бути незалежним у своїй діяльності.	
ПРИНЦИП 6	РЕСУРСИ
З метою ефективного виконання функцій відповідальною особою/підрозділом комплаєнс, Банк забезпечує відповідальну особу/керівника підрозділу усіма необхідними ресурсами.	
ПРИНЦИП 7	ФУНКЦІЇ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КОМПЛАЄНС СИСТЕМИ
Взаємовідносини між структурними підрозділами та комплаєнсом мають бути чіткими.	
ПРИНЦИП 8	ВЗАЄМОДІЯ З ВНУТРІШНІМ АУДИТОМ
Діяльність комплаєнс підлягає перевірці службою внутрішнього аудиту на регулярній основі.	
ПРИНЦИП 9	ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ПИТАННЯ
Банки повинні дотримуватися актуальних законів і правил, регламентованих Базельськими Принципами; Також організація і структура комплаєнс та її обов'язки повинні відповідати актуальним законодавчим та нормативним вимогам.	
ПРИНЦИП 10	АУТСОРСИНГ
Допустимо залучення аутсорсингу для вирішення окремих завдань комплаєнсу, але вони повинні знаходитись під відповідним контролем з боку керівника комплаєнс. Управління комплаєнс - ризиками має бути одним з основних напрямків управління ризиками в банку та залишатись під внутрішньобанківським контролем топ-менеджменту банку.	

Згідно Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України № 867, комплаєнс представляє собою дотримання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур, а комплаєнс – ризик – це ризик юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур;

На сьогодні, комплаєнс – ризик набуває особливого значення для банківських інституцій України, адже вдала модель управління комплаєнс ризиків забезпечує високий рівень репутації банку, що на сьогодні дорівнює його інвестиційній привабливості й довірі клієнтів. Система комплаєнс представляє собою вагомую частку внутрішнього контролю банківської інституції та включає в себе декілька основних елементів, які ми розглянемо нижче.

Виклад основного матеріалу дослідження. Авторкою проаналізовано досвід зарубіжних та вітчизняних банківських інституцій та удосконалено алгоритм формування системи комплаєнс в банківській установі. Тож Банк може скористатись первинною базовою моделлю поетапного створення системи комплаєнс «чотири кроки», запропонований авторкою, який схематично зображено на рис.1.

Рис. 1. Первинна базова модель поетапного формування системи комплаєнс в банківських інституціях «чотири кроки»
(розробка авторки)

Банківська установа також має керуватися принципом циклічності задля підвищення своєї конкурентоспроможності, отже авторка пропонує розглянути створений нею на основі попередньої схеми та із врахуванням наробок науково-дослідницької діяльності, цикл розвитку системи комплаєнс в банківській інституції України, що є актуальним й динамічним елементом банку (рис.2).

Рис. 2. Цикл розвитку системи комплаєнс в банках
(сформовано авторкою)

Проаналізувавши елементи системи комплаєнс, можна виділити основний, а саме управління ризиками комплаєнс, адже згідно Принципу 10 –аутсорсинг акту Базельського Комітету «Принципи та функції системи комплаєнс» допустимо залучення аутсорсингу для вирішення окремих завдань комплаєнсу, проте управління комплаєнс - ризиками має бути одним з основних напрямків управління ризиками в банку та залишатись під внутрішньобанківським контролем топ-менеджменту банку.

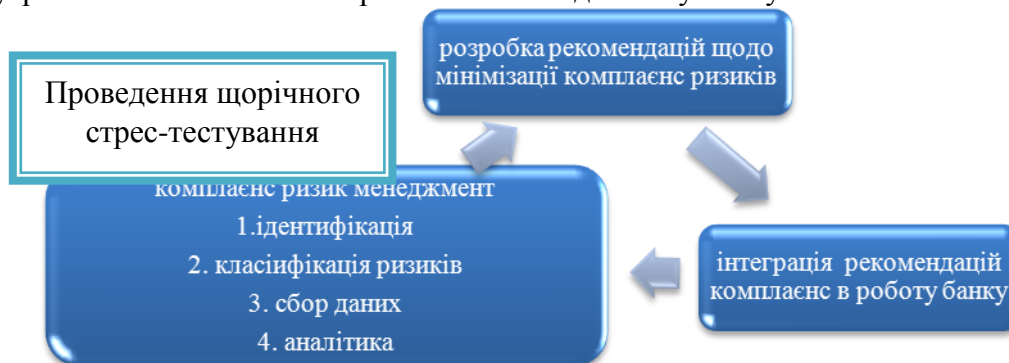

Рис. 3. Короткий опис основних етапів комплаєнс ризик менеджменту
(розроблено авторкою)

За проведеними дослідженнями та на базі ПАТ «КБ» Глобус», АТ «Ощадбанк», ПУАТ «ФІДОБАНК», Erstebank Erstegroup, АТ «Родовід банк» авторкою ідентифіковано комплаєнс ризики та систематизовано базовий каталог комплаєнс ризиків та створено графічну модель, що представляє базис для системи управління ризиками комплаєнс (рис. 4).

Рис. 4. Загальний цикл комплаєнс менеджменту банку

Нижче наведено систематизований каталог комплаєнс ризиків, розроблений авторкою на основі власних досліджень та практичної роботи в банківських установах України та закордоном (таблиця 3).

Таблиця 3

КАТАЛОГ КОМПЛАЄНС-РИЗИКІВ			
РИЗИК			
КЛАСИФІКАЦІЯ		НАЙМЕНУВАННЯ	ОПИС (приклад)
1	2	3	4
NFR	50000	КОМПЛАЄНС-РИЗИКИ	
CR	51000	<i>Комплаєнс-ризик</i>	<i>Ризик юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства України, нормативно-правових актів, внутрішніх положень і правил, а також стандартів саморегулювальних організацій, що застосовуються до його діяльності.</i>
CR	51001	Неузгодженість внутрішньо-нормативних актів із законодавчими актами України	
CR	51002	Неузгодженість процесів Банку із внутрішньо-правовими актами Банку	
CR	51003	Адаптація "best practice" невідповідно законодавству України	
CR	51004	Наявність розривів у процесах Банку	
CR	51005	Недосконала система внутрішнього контролю	
CR	51006	Ризик внутрішньобанківських конфліктів інтересів Банку	
CR	51007	Дезінтеграція (невідповідність чинним нормам) вертикальної системи менеджменту Банку	
CR	51008	Ризик неадекватного корпоративного управління та деонтології	
CR	51009	Наявність неадекватного продуктового менеджменту	
CR	51010	Усі інші, схожі за типом ризики, які не ввійшли до вищенаведеного переліку	
AMLR	52000	Ризики використання банку з ціллю легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення	
AMLR	52100	<i>Клієнтські ризики</i>	<i>система оцінки ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ризиками фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення</i>
AMLR	52101	ризик використання послуг Банку з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ризиками фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення	
AMLR	52102	ризик країни (географічний), до якої належить клієнт, або з якою співпрацює	
AMLR	52103	ризик за видом економічної діяльності	

1	2	3	4
AMLR	52104	усі інші, схожі за типом ризику, які не ввійшли до вищенаведеного переліку	
AMLR	52200	Ризик порушень в частині ідентифікація клієнтів/ контрагентів Банку	проведення ідентифікації клієнта із порушеннями нормативно-правових актів, щодо проведення фінансового моніторингу в Банках України
AMLR	52201	неповноцінне проведення ідентифікації клієнта (наприклад, несвоєчасне проведення повторної ідентифікації)	
AMLR	52202	ризик не вивчення (не повного виявлення) групи пов'язаних осіб	
AMLR	52203	усі інші, схожі за типом ризику, які не ввійшли до вищенаведеного переліку	
AMLR	52300	Ризик неадекватної системи здійснення фінансового моніторингу в банку	
AMLR	52301	ризик порушення чи зловживання процедурою блокування операції, згідно повноважень ФМ Банку	
AMLR	52302	ризик співпраці із терористами співробітників Банку	
AMLR	52303	наявність фактів порушень законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення	
AMLR	52304	ризик легалізації доходів, шляхом схем та інших інструментів з використання Банку	
AMLR	52305	неповідомлення про операції, що мають ознаки обов'язкового фінансового моніторингу Банку, або несвоєчасне повідомлення спеціально уповноважений державний орган	
AMLR	52306	неналежна увага до операцій, що мають ознаки внутрішнього фінансового моніторингу Банку (операції, що мають заплутаний характер, тощо)	
AMLR	52307	усі інші, схожі за типом ризику, які не ввійшли до вищенаведеного переліку	
AMLR	52400	недосконала методологічна база фінансового моніторингу (далі ФМ) (КУС, зміни законодавства, та інше)	порушення співробітниками законодавчих норм, стосовно фінансового моніторингу Банку через відсутність внутрішньобанківського навчання, інструкцій/процедур щодо основних процесів, які можуть біти ураженими ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ризиками фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення
AMLR	52401	відсутність підвищення кваліфікації уповноваженої особи та співробітників Банку, що задіяні в процесі ФМ Банку	
AMLR	52402	відсутність/ недосконалість системи контролю ФМ	
AMLR	52403	ненадання/ несвоєчасне надання звітності ФМ	
AMLR	52404	ризик неналежного зберігання відомостей щодо клієнта (порушення термінів зберігання, і т.д.)	
AMLR	52405	усі інші, схожі за типом ризику, які не ввійшли до вищенаведеного переліку	
PR	53000	Політичний ризик	ризик виникнення несприятливих умов в банківському секторі України через політично нестабільну ситуацію
CPR	54000	Геополітичний ризик	ризик виникнення економічно-несприятливих умов в регіональному масштабі України через політично нестабільну ситуацію
SR	55000	Стратегічний ризик	наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неправильні управлінські рішення, неналежну реалізацію рішень і неадекватне реагування на зміни в бізнес-середовищі. Цей ризик виникає внаслідок несумісності: стратегічних цілей банку; бізнес-стратегій, розроблених для досягнення цих цілей; ресурсів, задіяних для досягнення цих цілей; якості їх реалізації.

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
BRR	56000	Ризик ділової репутації	наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через несприятливе сприйняття іміджу фінансової установи клієнтами, контрагентами, акціонерами (учасниками) або органами нагляду.
BRR	56100	ризик репутації який виникає внаслідок внутрішніх процесів Банку	
BRR	56101	Безвідповідальні дії працівників;	
BRR	56102	Розголошення комерційної таємниці;	
BRR	56103	Звільнення ключових співробітників;	
BRR	56104	Порушення компанією законодавства;	
BRR	56105	Свідомі дії співробітників, що підривають репутацію фірми	
BRR	56200	ризик репутації який виникає внаслідок зовнішніх чинників	
BRR	56201	Висловлювання чиновників на в адресу банку	
BRR	56202	Неправомірні дії конкурентів, (демпінг, тощо)	
BRR	56203	Несприятлива ситуація в банківському секторі	
BRR	56204	Неправдиві слухи, чорний PR	
BRR	56205	Несанкціоновані публікації в ЗМІ та Інтернет	
BRR	56206	Інформація про незадоволеність клієнтів, що надходить з будь-яких джерел	
BRR	56207	Інші, схожі за типов ризики, що не увійшли до списку	

(розроблено авторкою)

Провівши всебічний якісний та кількісний аналіз ризиків, процесної та структурної моделі, направленості банківської діяльності та заклавши ефект, який бажає отримати конкретна банківська установа, Банк приймає рішення щодо ефективної системи комплаєнс саме даної банківської інституції.

Для прикладу, Банк міжнародних розрахунків, при якому в 1974 р був створений Базельський Комітет з банківського нагляду, що розробляє директиви та рекомендації, спрямовані на вдосконалення банківського регулювання і веде роботу по уніфікації вимог до фінансового регулювання в різних країнах, створив систему комплаєнс, провівши цільове об'єднання операційних та комплаєнс ризиків та підпорядкувавши відповідальну особу за комплаєнс Наглядовій Раді. В рамках системи комплаєнс Банк функціональне забезпечення внутрішнього контролю комплаєнс наступним чином:

Юридична структурна одиниця - несе відповідальність за своєчасне та правомірне тлумачення законодавчих норм, контроль за фінансовими ризиками покладено на структурний блок, відповідальна особа за комплаєнс банку відповідальна за створення, впровадження та перманентний моніторинг системи комплаєнс ризиків, ризик менеджмент операційних ризиків (в тому числі ризиків інформаційної безпеки) може структурно підпорядковуватись відповідальній особі за комплаєнс банку, кадровий підрозділ банку несе відповідальність за деонтологію та підготовку тренінгового навчання разом із відповідальною за комплаєнс особою, яка безпосередньо проводить дане навчання, внутрішній аудит Банку є відповідальним за перевірку адекватності внутрішнього контролю системи комплаєнс, встановленого з метою забезпечення політик, планів, процедур і бізнес-цілей Банку.

Банк може створити структурний підрозділ, що підпорядкуватиметься Наглядовій Раді та окрім комплаєнс ризиків аналізуватиме також операційні ризики, або взагалі усі не фінансові ризики, розклавши їх у причинно-наслідковій послідовності, яка на сьогодні ще недостатньо описана, та потребує доопрацювання як з боку науковців та практиків так і законотворців. Аналізуючи причинно-наслідковий зв'язок між операційними (ризиками інформаційної безпеки) та комплаєнс ризиками потрібно зазначити, що операційні ризики доволі часто виступають первинними у складеному автором причинно – наслідковому ланцюзі подій модель включає ризики інформаційної безпеки, операційні ризики та комплаєнс ризики (табл.4).

**Модель причинно-наслідкового зв'язку операційного ризику,
ризик інформаційної безпеки та ризиків комплаєнс**

РИЗИК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК	КОМПЛАЄНС РИЗИК
<i>ВТРУШНЬО/ЗОВНІШНЬОБАНКІВСЬКА ПОДІЯ – РЕАЛІЗАЦІЯ РИЗИКУ</i>		
Хакер отримав несанкціонований доступ до конференційної інформації	невиконання банком законодавчих актів, ринкових стандартів а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур;	Втрата репутації – реалізація репутаційного ризику. В разі порушення норм законодавства, що тягнуть санкції – реалізація комплаєнс ризику
Вірус спричинив технічний збій обладнання	Невчасне надання інформації до ДСФМ через технічний збій обладнання Невчасне надання інформації до ДСФМ через некомпетентність співробітника	реалізація комплаєнс ризику САНКЦІЇ
Викрадення комп'ютерної техніки та інформаційних носіїв – втрата цілісності системи інформаційної безпеки	Порушення безперервності функціонування процесів Банку, що спричинили вагомий збій у роботі систем Банку та порушення останнім норм фінансового моніторингу	
Виток конфіденційної інформації через недоліки безпеки інформаційної системи	Виток конфіденційної інформації через реалізацію внутрішнього шахрайства персоналом банку	Можливий виток конфіденційної інформації в СМІ- реалізація репутаційного ризику

(розроблено авторкою)

Як видно з таблиці, не зважаючи на віднесення комплаєнс та операційних ризиків до нефінансових, вони можуть спричинити фінансові втрати та за умов реалізації критичного навантаження даних ризиків призвести банк до закриття.

Згідно актуального законодавства, Банки мають створити підрозділ, що забезпечує комплаєнс та його методологічну базу. Згідно правил міжнародного рівня та законодавчих норм України, структурно комплаєнс може бути інтегрований в банківську інституцію таким чином, щоб запобігти конфлікту інтересів. Тож структурна одиниця комплаєнс має бути інтегрована в банк залежності від його наявної структури та рівня процесного управління.

З метою вдалої побудови системи комплаєнс кожен банк має проаналізувати свої процеси, якісні та кількісні показники ризиків й свою структурну модель.

Важливою складовою системи комплаєнс є функціональне навантаження останньої. Проаналізувавши міжнародні норми та законодавчі акти України стосовно комплаєнсу, у таблиці 5 авторкою запропоновано квінтесенцію функціонального наповнення системи комплаєнс банківської установи.

Таблиця 5

Квінтесенція функціонального наповнення системи комплаєнс банківської установи

ІНСТРУКТАЖ	
ФУНКЦІЇ	КОНСУЛЬТУВАННЯ
	Відповідальна за комплаєнс особа, повинна консультивати керівництво вищої та середньої ланки стосовно дотримання актуального законодавства, правил та стандартів, в тому числі інформуючи про поточні зміни в законодавчій сфері та щодо міжнародних стандартів "найкращих практик".
КООРДИНАЦІЯ ТА ОСВІТА	
ФУНКЦІЇ	Відповідальна за комплаєнс особа виконує наступні функції в рамках реалізації Програми комплаєнс:
	ТРЕНЕР - достатнє навчання персоналу з питань комплаєнс
	КООРДИНАТОР - координує в рамках банківської установи відповіді на запити з питань комплаєнс, що надходять з/до інших банків
	МЕТОДОЛОГ - виступає в ролі методолога: прописує/ вносить зміни до правил і стандартів, політик та процедур, та інших документів, наприклад, внутрішній корпоративний кодекс/ кодекс корпоративної етики та інших інструкцій та методик, згідно діючого законодавства України та керуючись міжнародними стандартами (в т.ч. Базельськими).

ІДЕНТИФІКАЦІЯ, ВИМІР ТА ОЦІНКА РИЗИКУ КОМПЛАЄНС	
ФУНКЦІЇ	РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ
	Відповідальна за комплаєнс особа, повинна визначати, ідентифікувати й оцінювати комплаєнс ризики в Банку, (в тому числі контролювати розробку нових продуктів і бізнес-процесів, створення нових видів бізнесу або відносин з клієнтами, або істотні зміни в характері цих відносин.) Якщо в банку затверджено тарифно-продуктовий комітет, відповідальна за комплаєнс особа має бути присутньою в його складі.
	Відповідальна за комплаєнс особа може взяти на себе також відповідальність за управління операційними ризиками та/або створити систему управління нефінансовими ризиками Банку.
	Відповідальна особа за комплаєнс систему Банку використовує у своїй діяльності індикатори та показники КУС, та систему оцінки ризиків легалізації як клієнтів так і системи ФМ вцілому та усі інші показники, які відповідальна особа вважатиме за потрібне.
	Відповідальна за комплаєнс особа у співпраці із юридичним підрозділом банку, повинна оцінювати відповідність дотримання чинному законодавству принципів/ стандартів та процедур банку, стежити за оновленням методологічної бази Банку і, при необхідності, надавати пропозиції та правки.
МОНІТОРИНГ, КОНТРОЛЬ та ЗВІТНІСТЬ	
ФУНКЦІЇ	Відповідальна за комплаєнс особа повинна здійснювати періодичне стрес-тестування комплаєнс ризиків Банку та надавати результати на розгляд Наглядової Ради та Правління Банку.
	Частота звітності визначається згідно діяльності та потреб Банку.
	Відповідальна за комплаєнс особа повинна представляти звіти з питань комплаєнс Наглядовій Radі та Правлінню Банку.
	Звіти повинні обов'язково включати відомості щодо управління комплаєнс ризиками за звітний період, в тому числі дії щодо їх мінімізації та превенції. Формат звітності затверджується Правлінням Банку або Наглядовою Радою.
ПРОГРАМА КОМПЛАЄНС	
ФУНКЦІЇ	Відповідальна за комплаєнс особа, повинна здійснювати свої функціональні обов'язки в рамках затвердженої Програми комплаєнс. Програма має включати перелік запланованих заходів, таких, як імплементація та розгляд конкретних (специфічних) політик і процедур, управління комплаєнс ризиками, тестування системи комплаєнс в Банку; навчання персоналу з питань комплаєнсу. Програма комплаєнс має бути ризик-орієнтованою та не рідше одного разу на рік переглядатись відповідальною за комплаєнс особою з метою забезпечення належного охоплення всіх бізнес процесів й адекватності структури банку та функціонального розподілу/координації ризик менеджменту.
	Відповідальна особа за систему комплаєнс Банку може бути куратором підрозділів, які можуть самостійно виконувати функції комплаєнс. При цьому має бути чітко прописано механізм взаємодії між Відповідальною особою та підрозділами. Комплаєнс ризики є невідомою функцією, що може бути виконана лише відповідальною за комплаєнс систему особою та не може бути передана жодному з підрозділів чи Правлінню.

(розроблено авторкою)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як показали результати проведеного дослідження, головним елементом системи комплаєнс банку виступає ризик менеджмент комплаєнс. Аналізуючи взаємозв'язки операційного ризику, ризику інформаційної безпеки та ризику комплаєнс було встановлено, що перші два види ризику є первинними та здатні продукувати комплаєнс ризики банку.

В результаті аналітичної роботи, було вдосконалено аспекти формування та впровадження системи комплаєнс на практиці вітчизняних та закордонних банківських установ. Систематизовано основні принципи та підходи до формування системи комплаєнс в банку, вдосконалено базове функціональне наповнення системи комплаєнс, яке забезпечує уніфікацію підходів до впровадження та реалізації системи комплаєнс в банку. Класифіковано базові комплаєнс ризики, які систематизовано у первинний каталог комплаєнс ризиків банку.

Отже, система комплаєнс є невідемним елементом економічної безпеки банку та потребує подальшого вдосконалення в площині комплаєнс ризик менеджменту, структурного та методологічного забезпечення. Розробляючи власну комплаєнс програму, засновану на використанні вже напрацьованого досвіду зарубіжних фінансових інституцій в даній області, банк вдосконалює систему економічної безпеки та впливає на економічну безпеку банківського сектору в цілому.

Список використаних джерел

1. «Комплаєнс і його функції в банках» квітень 2005; Базельський комітет з банківського нагляду [Електронний ресурс]. — Режим до ступу : www.bis.org/publ/bcbs113.pdf
2. Принципи корпоративного управління, 2015 <http://www.bis.org/bcbs/publ/d328.htm>
3. Бортніков Г. П., Комплаєнс-ризик (ризик недотримання): міжнародні стандарти та їх застосованість в країнах СНД [Електронний ресурс]. / Г. П. Бортніков. — Режим доступу: http://www.iiar.ru/inner_auditor/publication/foreign_mass_media_articles/bortnikov/
4. Правдива Л. Удосконалення корпоративного управління в банках та управління комплаєнс-ризиком / Л. Правдива // Вісник НБУ. — 2011, липень. — С. 10–13. — Бібліогр.: с. 10.
5. Цюцяк А. Л. Впровадження системи комплаєнс-контролю у вітчизняну систему незалежного фінансового контролю та аудиту / А. Л. Цюцяк, І. Л. Цюцяк // Науково-інформаційний вісник «Економіка». — 2011. — № 3. — С. 200–206.
6. Деревська О. Б. Запровадження системи внутрішнього контролю в банках України / О. Б. Деревська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2010 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». — Суми, 2010. — Т. 1. — С. 59–61.
7. Малыхин Д. В. Особенности организации комплаєнс-контроля в российских банках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bankir.ru/technology/article/2303295>
8. Статут Комплаєнс BIS 9 травня 2005; остання редакція 8 січня 2007 <http://www.bis.org/about/compliancecharter.pdf>
9. Управління ризиками, пов'язаними з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Базельський комітет з питань банківського нагляду - січень 2014 року. <http://www.bis.org/publ/bcbs275.pdf>
10. Рекомендації ФАТФ – міжнародні стандарти по боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму та зброї. Лютий 2012ю Оновлено в жовтні 2015. http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf
11. Консолідована Політика Знай Свого Клієнта (ЗСК) Управління ризиками – Остаточний документ – жовтень 2004. Базельський комітет з управління ризиками банківського нагляду консолідованої ЗСК. <http://www.bis.org/publ/bcbs110.htm>

HONCHAROVA Kristina Heorhiivna,

Researcher, Department of Management and economic security,
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

COMPLIANCE SYSTEM, AS ELEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF BANK

***Abstract.** Researched the scientific content of the compliance economic category; the interrelation of operational risk, information security risk and compliance risk; improved aspects & implementation of practical compliance system in domestic and foreign banks.*

Scientific innovation of this research that: were systemized the basic principles and approaches to formation of the compliance system in the bank, extracted basic functions of the compliance system, which ensures the unification of approaches to the integration and implementation of compliance system in the bank; were identified and classified basic compliance risks systematized in the primary Catalogue of compliance risks of Bank.

The practical importance is in the results, those are focused at the optimization of the forming process and the integration of the effective system of compliance in the banking institution to improve the economic security of the banking sector of Ukraine.

***Key words:** compliance, risk management, functions of compliance system, catalogue of compliance risks.*

*Одержано редакцією: 15.01.2015
Прийнято до публікації: 23.01.2015*